لینین ..
شۆڕش و رابەرایەتیکردن

عادل کەریم لەعەرەبییەوە: هێمن مەحمود

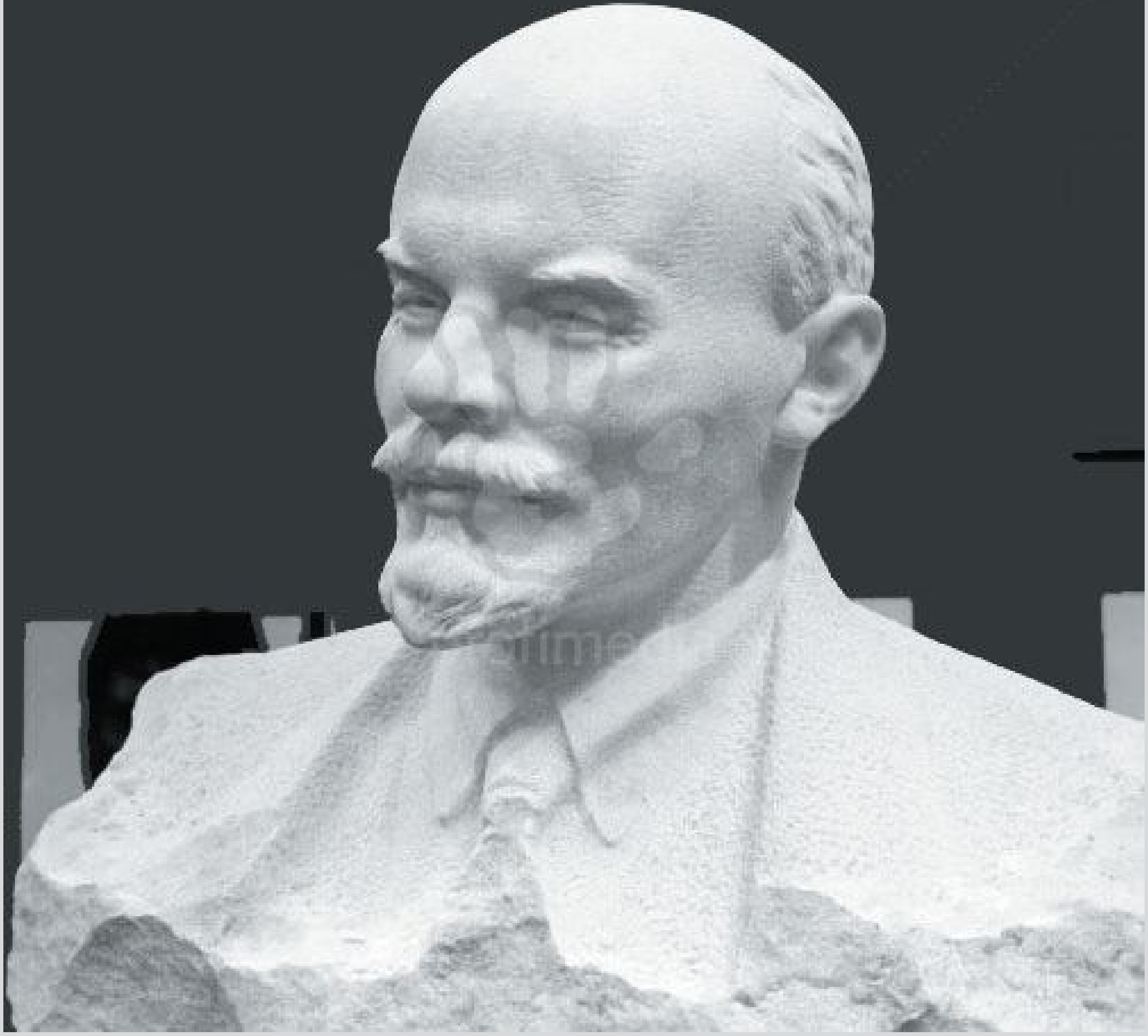

(ڤلادیمێر ئالییتش ئۆلیانۆف) ناسراو بە (لینین) و کە بەروسی بـە (Владимир Ильич Ульянов) ناودەبرێت لە شۆرشگێرێکی رووسی بووە، سەرکردەی حزبی بەلشەفی و شۆرشی بەلشەفی بووە، دژ بە ئیمپراتۆرییەتی روسی لەسەردەمی دەسەلاتی قەیسەرەکاندا و دامەزرێنەری مەزهەبی سیاسی لینینییە.

لینین بەیەکەم سەرۆکی یەکێتی سۆڤیەتی پێشوو دادەنرێت، هەر ئەویش دروشمی (زەوی، نان و ئاشتی) بەرزکردەوە.

لینین لەشاری (سیمبریک)ی روسی کە ئێستا بە (ئۆلیافۆنسک) دەناسرێت لەدایکبووە، باوکی لەکەرتی گشتیدا کاریدەکرد و بروای بە بلاوبونەوەی دیموکراسی هەبوو لە ئیمپراتۆرییەتی روسیدا.

باپیرەی لینین پێشوتر لە ئاینی جولەکە وازی هێنابوو، ئاینی مەسیحی قبولکردبوو، هەربۆیە لینین لەزانکۆ دەستیکرد بەخوێندنی وانەی لاتینی و یۆنانی .

لە مایۆی 1887 برایەکی لینین بەهۆی بەشداریکردن لەهەولی کوشتنی (ئالیکسەندەر)ی قەیسەری سێهەم، لەسێدارە درا.

مردنی براکەی کاریگەرییەکی گەورەی هەبوو لەسەر بۆچونەکانی لینین بە ئاراستەی توندرەوی، هەرئەمەش وەهای لێکرد دەستگیربکرێت و لەزانکۆ دوربخرێـتەوە، ئەویش بەهۆی بەشداریکردنی لەخۆپیشاندانە خوێندکارییەکاندا.

لینین بەشێوەیەکی سەربەخۆ دەستی کرد بە خوێندن و لە سالی 1891 بروانامەی پارێزەری بەدەستهێنا.

ژیانی شۆرشگێرانە

لەبری کاری پارێزەری کە مۆلەتی یاسایی بۆ وەرگرتبوو و رێگەیان پێدەدا، لینین روویکردە کاری شۆرشگێرانەو لەشاری (سانت پیترسبرگ) دەستیکرد بە لێکۆلینەوە لە مارکسییەت.

لە 7 دیسەمبەری 1895 بۆ مـاوەی سالێک دەستگیردەکرێـت و بۆ (سیبیریا) دوردەخرێتەوە.

لینین لە یۆلیۆی 1898 (نادیزدا کرۆبسکایا)ی ژنە سۆسیالستی هێنا. لە ئەپریلی 1899 لینین کتێبی (گەشەی سەرمایەداری لە روسیا) بلاوکردەوە.

لەگەل کۆتایهاتنی ماوەی دروخستنەوەکەشی لە سیبیریا لە سالی 1900 ، لینین بە روسیا و بە ئەوروپادا گەشتی کرد و کاری لە دەرکردنی رۆژنامەی(ئیسکرا)ی سۆسیالستی و ئەو کتێبانەدا کرد، کە تایبەتبون بە بواری شۆرشگێری.

پێشوتریش لینین ئەندامێکی چالاکی حزبی کاری ئیشتراکی کۆمەلایەتی بوو، لەسالی 1903 بوو بەسەرۆکی حزبی بەلشەفی، و لەسالی 1906 بوو بەسەرۆکی حزبی کاری ئیشتیراکی کۆمەلایەتی.

لەسالی 1907 بەهۆی بارودۆخی ئەمنی خۆیەوە لە ولاتی (فینلەندا) نیشتەجێ بوو، بەلام ئەمە کاری نەکردە سەر بەردەوامی کۆبوونەوە ئیشتراکیەکانی لە تەواوی ئەوروپا و بانگەوازکردن بۆ فیکری ئیشتراکی.

دوای روخانی (نیقۆلای دووهەمی) قەیسەری رووسیا ، لە 16ی ئەپرێلی 1917 جارێکی دیکە لینین گەرایەوە روسیاو رۆژنامەی (پراڤدا)ی دەرکرد، کە بۆچونە سیاسییەکانی خۆی تیادا بلاودەکردەوە دەربارەی چۆنێتی ئیدارەدانی روسیا.

لـەدوای شکستی شۆرشی کرێکاری لە یۆلۆی هەمان سالدا، بەناچاری جارێکی دیکە ئاوارەی ولاتی (فینلەندا)بوویەوە، تاوەکو لە ئۆکتۆبەری هەمان سالدا گەرایەوەو سەرکردایەتی شۆرشی کرد لە دژی حکومەتە کاتییەکەی (کیرینسکی).

رابەر

لینین رووبـەرووی مەترسی داگیرکاری ئەلمانیی بویەوە، هەربۆیە چاری نەبوو جگە لەوەی کە ژەهرەکە بخوات و رازی ببێـت بە ئاشتەوایی لەگەل ئەلمانەکاندا، بەلام دانوستکارانی رووس بەگوێی(لینین) یان نەکرد و روسیا روبەرێکی زۆری زەوییەکانی روسیای رۆژئاوایان لەدەستدا.

له 30ئۆگستۆسی 1918، دوای تەواوبوونی له یەکێک لەکۆبوونەوەکان و ئەو کاتەی دەیویست سواری ئۆتۆمبیلەکەی بێت، (ڤانیا کابلین) بانگیکرد و کاتێک لینین لای کردەوەو سەیریکرد، ڤانیا سێ فیشەکی پێوەنا، کە فیشەکێکیان بەر شانەکانی و فیشەکێکی دیکەی بەر سییەکانی کەوت.

لەترسی ئەوەی نەوەک لەرێگا بۆی دانیشتبن، لینین نەرۆشت بۆ نەخۆشخانە، بەڵکو سوربوو لەسەر ئەوەی کە لەماڵەوە چارەسەری بکەن، پزیشکەکانیش لەبەر سەختی شوێنی فیشەکەکان نەیانتوانی دەریانبهێنن، بەڵام دواتر چاک بوویەوە.

بەڵام بروا وەهایە هۆکاری تێکچونی تەندروستی لینین لەدواترٚدا و توشبونی بە جەڵدەی دڵ بەهۆی مانەوەی فیشەکەکانی 30 ئۆگۆستۆسە.

یەکەمین هەوڵی لینینیش بۆ ناردنە دەرەوەی شۆرشی ئیشتیراکی لەرێگای داگیرکردنی پۆڵەنداوە بوو، لەکاتێکا لەرابوردودا پۆڵەندە ئۆکرانیای داگیرکردبوو.

لینین لەخەیاڵیدا هەوڵیدەدا بەهاوکاری سوپای سور و بەداگیرکردنی پۆڵەندا لە ساڵی 1920 شۆرشەکەی هەناردەی ئەوروپای رۆژئاوا بکات، بەتایبەتی بۆ فەرەنسا و ئەڵمانیا، بەڵام بەهۆی شکستهێنانی لە هەناردنە دەرەوەی شۆرشەکەیدا بۆ ئەوروپای رۆژئـاوا، لینین لە مارسی 1921جەختی لەسەر چاکسازی ناوخۆیی کردەوە، ئەویش بە هاندانی کەرتی کشتوکاڵی و پیشەسازی بچوک، بەڵام شۆرشی کەشتیەوانان لە هەمانمانگدا رێگای لە ئاواتەکانی لینین گرت لە چاکسازی ئابووری ناوخۆیدا.

ئەوەی دەبێت وەبیربهێنینەوە ئەوەیە کە هەوڵدانی تیرۆرکردنەکەو گرفتەکانی ئیدارەدانی دەوڵـەت، تەندروستی (لینین)یان تێکدا و لە مایۆی 1922 دا نیوەی جەستەی لەکارکەوت و بەشدارییە سیاسییەکانی کەمکردەوە.

بەهاتنی مانگی دیسەمبەری هەمان ساڵ، جارێکی دیکە جەڵتە لە (لینین)ی دا و ئیدارەی سیاسی بریاری دا کە سەرۆک وەدیار نەکەوێت.

لە مارسی 1923 بۆ جاری سێهەم جەڵتە لێیدا و لەسەر جێگا خستی و لەتوانای قسەکردنی کرد. لە24ی یەنایەری 1924 بۆ جاری چوارەم جەڵـتە لە (لینین)ی دا و بەتەواوی پەکی خست.

لەنێو 27 پزیشک لەو پزیشانەی کە سەرپەرشتی چارەسەری (لینین)یان کردبوو، تەنها 8 پزیشکیان ئیمزایان لەسەر راپۆرتی پزیشکی دادوەری کردبوو، کە تیایدا هاتبوو هۆکاری مردنەکەی بەهۆی جەڵتەی خۆینەوە بووە، بەڵام لەدوای روخانی یەکێتی سۆڤیەتەوە دەرکـەوت کە مردنی راستەقینەی لینین، مردنێکی لەسەرخۆ و بە ئازاربووەو بەهۆکاری نەخۆشی (زەهرییە)وە بووە.

سەرچاوە/

http://adilcom.maktoobblog.com/292980/%D9%85%D9%86-%D9%87%D9%88-%D9%84%D9%8A%D9%86%D9%8A%D9%86-%D8%9F/